zijn verschijning, zijn geboorte en dood zijn ook al weer niet als historische feiten waar te maken of te beaderen. Zij zijn objecten des geloofs. Wie door het goddelijke woord gegrepen wordt, hoeft niet meer na te denken of te twijfelen. Hij gelooft en hij kan niet anders zeggen dan dat hij gelooft en dat, wat hij gelooft, waarachtig is. Hij leeft voortaan uit de genade. Hij heeft geen vastgestelde zedeleer of systeem van ethiek. Hij leeft uit het beginsel der vergeving. Hij heeft genade ontvangen en kan anderen dus ook dragen, begrijpen, vergeven, en het groote beginsel van het medelijden wordt de stuwkracht van zijn leven. Hij leeft voortaan in het wonder, want hij leeft in God en God is het groote wonder, dat alles omsluit, en die oppermachtige God zal eens plotseling ingrijpen en maken een nieuwen hemel en een nieuwe aarde. De mensch weet dit alles niet door iets dat in hem zelf is, want hij is enkel zonde en dwaling. Hij weet dit alles alleen door God zelf.

Dit zijn de groote lijnen van deze nieuwe Theologie. Het is eigenlijk zuiver Calvinisme, maar, — een Calvinisme, dat zich niet kan beroepen op een Schriftuurlijke Openbaring, doch alleen op een Openbaring in den geest, een openbaring zoo absoluut, dat alle logica, alle gewone ethiek en alle natuurlijke psychologie er bij moet verstommen. De gelooviige kan zich niet met gewone argumenten verdedigen en heeft zich ook niet te verdedigen. Hij kan alleen zeggen: „God heeft gesproken".

„Zuiver Calvinisme" zegt ds Hulsman. En aan het eind van zijn betoog roept hij uit.

„Wat baat dit nieuwe Calvinisme, wanneer historie, philosophie en psychologie het niet kunnen aanvaarden?"

Het is evenwel al meer dan eens opgemerkt, dat de Zwitsersche theologie, al bedoelde zij enkele gedachten van Calvijn weer ingang te laten vinden, aan het Calvinisme vreemd blijft. Barth leert ons niet zeggen: God heeft gesproken. Hij brengt ons tenslotte tot de verzuchting: God heeft ons alles verzwegen.

Ds Hulsman brengt in dit verband ter sprake de critiek van Dr van Holk. We lezen:

> Deze nieuwe theologie heeft heel wat critiek uitgelokt, en Dr van Holk vat alle bezwaren tegen haar stellingen samen in dit woord uit „De Heilige Wake", pag. 238:
>
> „Een stille verwantschap met het Oostersch fatalisme valt steeds op in alle strenge Protestantisme. De uitschakeling van 's menschen activiteit, die alleen beoogt God te verheerlijken, brengt onbedoeld iets van starheid in het wereldplan en laat achter de praedestinatie altijd weer het quietisme opdoemen; men mag zelf niet willen handelen, — dat is trots, eigen wil, tekort doen aan Gods heerlijkheid, zonde. Dus moeten wij overlaten, dragen, dulden, berusten", en dan volgt eenige regels verder:
>
> „De eenzijdige overspanning van het transcendent karakter van den Heiligen God vervreemdt God en mensch van elkaar op ondragelijke wijze, terwijl de paedagogiek van vrees en beving altijd een hoogst gevaarlijke en betrekkelijk zelden doeltreffende is"
>
> Hier is de vinger op de wonde gelegd. Deze theologie vervreemdt God en mensch van elkaar.
>
> Doch: — de Zwitsers laten zich niet uit het veld slaan. Zij zeggen:
>
> „Dat is nu weer uw hoogmoedig verstand, dat zoo oordeelt. God laat zich nu eenmaal niet vervreemden. God maakt arm en maakt rijk, Hij verhoogt en Hij vernedert maar Hij geeft geen rekenschap van zijn daden. . . . Hij is souverein". Zij verwijzen telkens weer naar een man als Dostoyewsky, dezen diepen menschen- en vromen Godskenner, dezen psycholoog, die de roerselen des harten heeft doorzocht en dezen metaphysicus, die overal den geheimzinnigen achtergrond van goddelijk leven heeft bevroed en het is niet te ontkennen, dat in de werken van Dostoyewsky een zelfde gedachtenwereld wordt aangetroffen. Dirk Coster, die zooveel studie van den Russischen schrijver heeft gemaakt, zegt in zijn bekende studie, indertijd in „De Gids" verschenen:
>
> „Hoogmoed en verstand. . . . dat waren de twee woorden, waarin heel Dostoyewsky's aanklacht tegen de tegenwoordige maatschappij zich te samen vatte". . want wat hadden hoogmoed en verstand in goddeloozen gemeenschap gedaan? De schrijver zegt: „De zelfzucht werd uitgebouwd tot een mystisch verfijnd systeem, een systeem van verontschuldiging. Heel de arsenalen van de oude liefdevolle wijsheid werden leeggeplunderd, om dit systeem te versterken en er een vervoegende schittering aan te geven. — Er moest echter een oogenblik komen, dat een eindeloos-uitgestelde zelfherkenning doorbrak. Er moest een man komen, om te durven zien, dat Europa's groote ideeën de teedere verlangens der Romantiek, het dorre positivisme, het intellectualisme en het aesthetisme en ten slotte de bittere klassenstrijd, dat dat alle de wisselende maskers waren, waaraachter het natuurlijke menschelijke roofdier zich onoverwonnen handhaafde, onoverwonnen en altijd voorzichtig". Die man, die komen moest, — zegt Coster, — is Dostoyewsky geweest. Hij heeft een nieuwe, een andere, een goddelijke wereld ontdekt. Hij heeft aangetoond pag. 35: „De wand van tijd en ruimte is broos". „Het geweld van een tweede wereld, de wereld eener occulte wezenlijkheid doorsiddert het natuurlijke leven zijner helden en soms reeds breekt zij door, en stroomt de tijdelijke wereld binnen".
>
> De Zwitsersche theologen nu beroepen zich altijd weer op de levenswijsheid van den grooten Rus. De heer Tromp zegt pag. 14: „De oriënteering aan Dostoyewsky is wel heel duidelijk" en de heer Noordmans verklaart pag. 127: „De Zwitsersche Theologie vindt haar Heiligen bij Dostoyewsky" en hij gaat voort: „Zij zijn niet zondaren óf heiligen, maar zondaren en heiligen. Heiligen verspreiden hier tegen alle verwachting in een lijklucht en er zijn hier lichtekoolen en moordenaars, om wier hoofd de lezer, even onverklaarbaar, een heiligenschijn ziet uitstralen". Deze opmerkingen nu worden bevestigd door het jongste boek, verschenen van de hand van den heer Thurneysen, dat handelt over Dostoyewsky. De geestelijke waarachtigheid van de Zwitsersche Theologie wordt aan de helden en heldinnen van Dostoyewsky letterlijk gedemonstreerd. Thurneysen bespreekt de voornaamste werken van Dostoyewsky: „Schuld en Boete", „De Broeders Karamasoff", „De Idioot" en staat vooral stil bij de satanische phantasie, zooals die zich uitspreekt in het verhaal van Iwan Karamasoff over „Den Groot-Inquisiteur". Hij laat zien, hoe Dostoyewsky de tegenstelling absoluut maakt tusschen God en wereld, God en mensch. Hij zegt: „Gott ist Gott: das ist die eine zentrale Erkenntnis Dostoyewsky's" pag. 37. „Diesen Gott niemals zu einem wenn auch in noch so grosser Höhe thronenden Mensch-Gott, zu einem wenn auch noch so idealen Stück menschlichen Seelen- oder Weltwirklichkeit werden zu lassen, ist sein einziges Bemühen".
>
> Als Thurneysen eerst heeft aangetoond, hoe daar bij Dostoyewsky een kloof gaapt tusschen het goddelijke en het menschelijke, dan heeft hij verder zich den weg geëffend, om zijn eigen ideeën bij den Russischen schrijver terug te vinden. De wereld is de wereld der zonde. De mensch, hij mag Raskolnikoff heeten of Iwan Karamasoff, is de hoogmoedige, de Prometheus, die God wil begrijpen en die, als hij hem niet kan begrijpen, hem ontkent en van den troon zou willen stooten. De Idioot, het groote kind, de vriend van kinderen en de schuchtere Aljoscha en de wijze Sossima, — zij hebben God gevonden, doch niet omdat zij God zochten op eigen wegen, maar omdat God zich aan hen heeft willen openbaren. God openbaart zich in Christus, in zijn lijden en sterven „in dem Opfertod am Kreuz" pag. 59, en wie in Christus is, die kent de macht der schuldvergeving en leeft voortaan uit het groote beginsel van het medelijden. Wie weet, dat Christus is opgestaan uit de dooden, staat met hem op tot een nieuw leven. Men hoeft cultuur en maatschappelijk leven niet te minachten, men kan er de groote waarde van erkennen en er een deel van zijn krachten aan geven, maar, — laat men niet denken, dat de cultuur de wereld zal redden. De bourgeoisie zal dat niet doen, en evenmin het socialisme en ook zal de officieele godsdienst en de officieele kerk de menschheid niet veel verder brengen. Zij zijn menschenwerk en dus vol van zonde. Christus staat voor ons en hij heeft in zijn handen de vrijheid en hij houdt ons de vrijheid voor; d. h. pag. 46: „die jenseitige paradoxe Begründung des Lebens in Gott, die im Problematischwerden des ganzen Lebens ihren Ausdruck findet". Wij moeten het met de vrijheid, met God alleen durven wagen. De kerk heeft gemeend het werk Gods te kunnen verbeteren door op den voorgrond te stellen „das Wunder, das Geheimnis, die Autorität, pag. 50, „maar, — de wereld is er geen haar beter door geworden. Slechts de mensch, die uit God leeft, doet het goede. Er is geen reden om te wanhopen, „Gott wird siegen", pag. 60. Het eenig beginsel, waaruit wij hebben te leven, is het beginsel der vergeving. We moeten inzien „die Solidarität der Sünde", — en als wij tot dit inzicht zijn gekomen, dat wij allen met elkander gezondigd hebben en met elkaar genade noodig hebben, dan zullen we ook elkaar kunnen vergeven en elkaar kunnen liefhebben. „Die demütige Liebe ist eine fruchtbare Kraft: sie ist die allergrösste Kraft, und ihresgleichen gibt es nicht" pag. 69. Thurneysen vat tenslotte zijn beschouwing samen in deze woorden, pag. 76: „Zwei Pole hat das Denken Dostoyewsky's: das Leben, wie es ist, die Welt, wie sie läuft, der eine, — und „Jenseitigkeit", „Auferstehung", „Ewigkeit", der andere. Hier Mensch, dort Gott." . . . .
>
> Zoo vindt Thurneysen zijn geloof en zijn theologie terug in de gedachtenwereld van Dostoyewsky en tracht hij haar practische beteekenis duidelijk te maken.
>
> Dat deze beschouwingen van groote beteekenis zijn en een heilzaam tegenwicht kunnen vormen tegen het relativisme, dat zoo dikwijls het godsdienstige denken van onzen tijd overheerscht, — wie zou het willen ontkennen? — Maar toch. . . . maar toch, — het is de vraag, of deze beschouwing zich langen tijd voor de rechtbank van de wetenschap en van de humaniteit zullen kunnen staande houden.

Men vergeve het lange citaat. De kwestie is van beteekenis, sedert enkele gereformeerde of nederlandsch-gereformeerde woordvoerders Barth als redder begroeten. Ds H. heeft het gevaar beter doorzien dan menig ander, al erkent hij ook de waarde van een krasse waarschuwing tegen alle relativisme.

Het verblijdt ons, dat ook dr B. Wielenga in een kerstarikel, geplaatst in het geïllustreerde weekblad „De Spiegel" tegen Barth c. s. optreedt, al noemt hij zijn naam niet. Want wel spreekt dr W. ook over het paradox in het kerstverhaal, maar door tevens te wijzen op de „logica in het paradox" verzekert hij tevens, dat het paradox in dit „Spiegel"-artikel heel wat anders is dan dat van Barth c. s. Daar valt immers alle logica onder het oordeel.

Prof. Honig schreef onlangs in „De Bazuin":

> Dit mag ons echter niet doen voorbij zien, dat Karl Barth thans bij lange nog niet Gereformeerd is. En onze studenten in de verschillende faculteiten, onze onderwijzers en de meer ontwikkelde leden onzer kerken moeten zich hiervan ernstig doordringen. En het verheugt me niet weinig, dat ook in Amerika bij de gereformeerde Presbyterianen de oogen hiervoor open zijn. Reverend F. D. Jenkins D. D., die den onlangs door mij genoemden bekwamen hoogleeraar Caspar Wistar Hodge als „Instructor in Theology" aan het Seminarie te Princeton, N. J., bijstaat, was zoo vriendelijk me gisteren met enkele andere artikelen van zijn hand ook toe te zenden het principieele artikel „Germany's New Paradox Theology", hetwelk hij plaatste in de Bibliotheca Sacra en waarvan ik dan ook juist de vorige week reeds kennis genomen had. De lezing van dit leerrijke artikel, waarin voortdurend naar Calvijn verwezen wordt, beveel ik gaarne aan. Klaar ziet de schrijver in, dat er ernstige bedenkingen tegen de ideeën van Barth rijzen. Daarom betreur ik het diep, dat prof. Haitjema kon schrijven, dat Kuyper en Bavinck ver bij den tegenwoordigen Barth achterstaan. Natuurlijk twijfel ik niet aan zijne goede bedoelingen, maar zijn overdreven waardeering en het tevergaande vergoelijken van zeer bedenkelijke opvattingen zouden wel eens een zeer schadelijk gevolg kunnen hebben. Het schijnt mij de roeping van de Gereformeerde Theologen in Nederland zoo mogelijk Barth te winnen — maar we mogen ernstige kritiek daarbij niet terughouden.

De gestalte van den Heiland.

In het „Algemeen Weekblad" schrijft prof. dr A. M. Brouwer over „de gestalte van Jezus". Aldus:

> Van Jezus is geen enkele afbeelding bewaard gebleven. Alle voorstellingen van zijn persoon dateeren uit lateren tijd en zijn idealiseeringen van zijn beeld. Merkwaardig daarbij is, hoe in de catacomben de goede herder meermalen wordt voorgesteld als een jonge, baardelooze man. Onder de nieuwste schilderijen vinden we dit terug.
>
> Nu werd er het vorig jaar een Syrisch handschrift gepubliceerd, waarin een aanhaling voorkomt uit een hymne van Theodorus van Mopsuestia (uit het begin der vijfde eeuw). Daarin wordt o.a. gezegd: „Uwe gestalte, o Christus, was geringer dan die der kinderen Jakobs, die zondigden tegen den Vader die u had uitverkoren".
>
> Hieraan knoopt prof. Rendel Harris een beschouwing vast over Jezus' uiterlijk. Theodorus heeft hier blijkbaar gezinspeeld op Jesaja 53: 2, waar van den lijdenden knecht des Heeren gezegd wordt: „hij had geen gedaante noch heerlijkheid; als wij hem aanzagen, zoo was er geene gestalte dat wij hem zouden begeerd hebben". Maar Rendel Harris zoekt er meer achter. Reeds Celsus had (in de tweede eeuw) gezegd: wanneer een goddelijke geest in Jezus was geweest, dan zou hij in grootte, schoonheid, sterkte of stem zich van andere menschen hebben onderscheiden; maar nu zeggen zij, „dat hij klein was en onooglijk en onedel". Hier haalt Celsus blijkbaar een bekende traditie omtrent Jezus aan, en daarbij wordt zijn gering uiterlijk in het bijzonder genoemd.
>
> In de gnostieke Handelingen van Johannes (midden tweede eeuw) wordt ook van Jezus gesproken als van een klein persoon met onaanzienlijk voorkomen. En ook enkele andere plaatsen worden door Rendel Harris genoemd. Zoo komt hij te spreken over Luc. 19: 3, waar van Zachéus gezegd wordt: „Deze trachtte Jezus te zien, wie hij wel zoude zijn; maar hij kon het niet van wege de volksmenigte, daar hij klein van gestalte was". Wie is hier klein van gestalte? Bijna algemeen wordt dit toegepast op Zachéus. Maar Rendel Harris haalt uit de Handelingen van Thomas een woord aan, waarin de Apostel van zich zelf zegt: „Gij kunt mij niet zien, daar ik klein ben". Hierin ziet Rendel Harris een navolging van Luc. 19: 3 en concludeert daaruit, dat hier de kleinheid van gestalte op Jezus wordt toegepast. En dan wijst hij op Matth. 6: 27, waar Jezus vraagt: „wie van u kan met bezorgd te zijn een el— wij zouden zeggen een duim — tot zijn lengte toedoen?" Zei hij dit, omdat hij zelf klein was, met een glimlach misschien, met een tinteling in zijn oog?
>
> Zoo Rendel Harris. We komen hier wel weer onder de bekoring van dezen sprankelenden geest. Maar overtuigen is toch nog iets anders. Is alles wat over Jezus' gering uiterlijk wordt gezegd, niet uit Jes. 53 te verklaren?

Evangelisatie buiten de kerkmuren en ook niet op straat.

In de „Herv. Kb. van Den Haag" schrijft dr v. Gheel Gildemeester, dien we vorige week citeerden, over het werk van de Fransche Evangelisatie etc. („La Cause"):

> De evangelisten en de zendeling-predikanten van „la Cause" in Frankrijk houden rekening met de omstandigheid dat men het volk gemakkelijker bereikt in een neutrale zaal dan in een kerk. Daarom wordt als regel bij een eerste bezoek een zaal gehuurd, een concertzaal, een theater, een bioscoop. Zoo, in zeker klein stadje had Ds Georges Lauga een „conference" gehouden in een bioscoop en had daar zijn bijbel laten liggen. Aan zijn collega, die hem naar 't station bracht, deelt hij die ontdekking mede, en vraagt hem: „wees zoo vriendelijk om morgen dien bijbel voor mij te gaan halen, en zend hem mij op".
>
> De predikant der plaats komt den volgenden morgen in de bioscoop-zaal; en wat ziet hij? Daar zit de eigenaar te midden van zijn huisgenooten en zijn bedienden en leest hun allen uit den bijbel voor! Als hij den dominé ziet binnen komen, vraagt hij: „u komt toch dezen bijbel niet halen?" Ja, dat was wel zijne bedoeling. „Ach, neen! maar dien kan ik niet missen! Weet, meneer, dat ik den geheelen nacht ben opgebleven om in dit gezegend boek te lezen: wat is dat mooi, wat is dat nieuw voor mij!". . . .
>
> De dominé beloofde hem gaarne dat hij juist zulk een bijbel kon krijgen.
>
> „Ja, maar precies eender, als 't u blieft: een zelfde druk, een zelfde vertaling, een zelfde kaft!"
>
> Ja, ja, dat kon hij alles precies eender krijgen; maar ik moet u nog vragen wat zijn we u schuldig voor het huren van uw zaal?
>
> „Wat u m ij schuldig zijt? Wel, ik mocht veeleer vragen wat ik u schuldig ben, dat u mij heeft bekend gemaakt met dit heerlijke boek dat mij den weg wijst naar een volkomen nieuw leven!"

Jozef en de doleerende Sientje.

In hetzelfde artikel zegt dr v. Gheel Gildemeester nog:

> Eenige jaren geleden is het voorgekomen op een onzer groote openbare gymnasia. Op een Vrijdagmorgen; in de hollandsche taalles. In het gedeelte dat dien morgen gelezen werd komt de naam Jozef voor. Niemand van de drie en twintig leerlingen dier klasse wist iets van Jozef. „Nu jongens, dan geef ik jelui tegen Dinsdag a.s. een opstel over Jozef; ziet maar dat je er achter komt!" Een der ijverige leerlingen vertelt het thuis aan de koffietafel en vraagt of vader hem helpen kan. Vader, weet u wie Jozef was? Neen. Moeder ook niet. (Waaruit niets omtrent haar huwelijk af te leiden valt; meneer kan voor haar toch de „rechte Jozef" zijn, al wist zij het niet!) Maar ik moet het toch weten zegt de jongen. En moeder raadt hem: „vraag het eens in de keuken, aan Sientje; die is doleerend, die zal het wel